

VOJENSKÁ TERMINOLOGIE

ÚVOD

Rychlý rozvoj všech oborů vojenské vědy zaznamenaný v posledních letech je těsně spjat s otázkami tvoření a zavádění nové vojenské terminologie. Vzhledem k tomu, že nebyla dosud uveřejňována žádná pomůcka, která by příslušníky armády s aktuálními vojenskými terminologickými problémy seznamovala, zavádí redakce Vojenské mysli rubriku, v které bude terminologie objasňována formou krátkých studií, souhrnů, výtahů nebo i překladů. Rubrika se tak může stát dobrou orientační pomůckou a může ušetřit čas věnovaný jinak na podrobnější informativní studium.

Při uveřejňování těchto studií bude vycházeno z toho, že jde o předmět, kterému bylo dosud věnováno jenom poměrně malé úsilí a že nebylo často bráno v úvahu, že správné ujasnění a obsahové vymezení základních termínů znamená mnohdy totéž jako správné ujasnění otázky, problému, v některých případech dokonce i vymezení předmětu vědy.

Zkušenosti svědčí o tom, že není dosaženo v současné době jednoty ve výkladu i tak základních termínů, jako je na př. vojenská věda, vojenské umění, vojenský potenciál, sražení, tažení, operace, ústup. Bude tedy prvním úkolem autorů rubriky vyložit terminologii nejaktuálnější, především terminologii základního taktického a operačního významu, a zároveň upozornit na problémy a vyzvat ke spolupráci ty, kdož pro ni mají theoretické předpoklady.

*

VOJENSKÁ VĚDA, STRATEGIE, OPERAČNÍ UMĚNÍ, TAKTIKA, VOJENSKÉ UMĚNÍ

Při hodnocení průběhu soudobých diskusí o základních otázkách vojenské vědy jako celku a o jejich jednotlivých oborech je možno pozorovat nejenom nevyzrálост názoru na předmět vojenské vědy, ale i současně nepřesnost při používání terminologie vymezující její obsah a obsah jejích jednotlivých oborů. Obojí má své kořeny v chybách dosavadního vývoje, který v podstatě nepripouštěl o těchto otázkách diskusí. Za takového stavu je v současné době, kdy je zpracováván vojenský terminologický slovník, jenom velmi obtížné stanovit přesně obsah jednotlivých vojenských pojmů, zejména tehdy, jestliže o jejich obsahu probíhá právě diskuse. Jedním z problémů tohoto slovníku je na př. stanovení obsahu pojmů uvedených v záhlaví. A potíže působí nejenom probí-

hající změny názorů, ale i současně původní způsob tvoření této terminologie, který se zdá svědčit o náhodnosti řešení a o neuvážení všeobecného vědního rámce, do kterého musí i základní vojenská terminologie nutně zapadat.

Příkladem mohou být pojmy vojenské umění a operační umění, které je třeba považovat za nepřesné, již i na př. proto, že nezapadají do rámce historickomaterialistického chápání umění jako formy společenského vědomí, formy poznávání skutečnosti, a to poznávání specifickými obrazy.

Za soudobého vývoje, kdy za základní náplň předmětu vojenské vědy považujeme strategii, operační umění a taktiku, nelze se vyhýbat přesnému vymezení pojmu »vojenské umění«, které za současného stavu vývoje je nutno po-

važovat nejvýše za specifický způsob řešení konkrétních úkolů vyplývajících z požadavků vojenské vědy.

Abyste naše základní pojmy byly vědecky přesné, je třeba jim dát ustálenou,

přesnou náplň. K tomu je ovšem třeba širší účasti a všestranného posouzení. Uváděné definice je třeba proto považovat za návrhy dané do diskuse k posouzení.

*

VOJENSKÁ VĚDA je věda zkoumající objektivní zákonitosti války jako ozbrojeného zápasu dvou nebo několika států a pracovávající na jejich základě zásady přípravy války a jejího vedení. Dělí se na strategii, operační umění a na taktiku, při čemž vedoucí úlohu má strategie; z ní vychází operační umění, tvořící přechod od strategie k taktice. Všechny tyto tři složky navzájem těsně souvisí a tvoří organický celek zaměřený k zabezpečení úspěchu boje, operace, tažení a tím i celé války.

Úkolem vojenské vědy je především zkoumat zákonitosti a pracovat na základě zásady strategie, operačního umění a taktiky v jejich závislosti na ekonomickém a morálně politickém potenciálu vlastního státu i států nepřátelských, zhodnocovat zkušenosti z minulých válek, předvídat s přihlédnutím k rozvoji techniky zvláštnosti budoucí války a stanovovat požadavky z toho vyplývající.

Úroveň vojenské vědy je jedním z nejdůležitějších činitelů majících vliv na konečný výsledek války.

STRATEGIE je obor vojenské vědy zkoumající objektivní zákonitosti války a jejich jednotlivých tažení a pracovávající

na tomto základě zásady jejich přípravy a vedení různými druhy ozbrojených sil a vojsk. Je nadřazena operačnímu umění a taktice.

OPERAČNÍ UMĚNÍ je obor vojenské vědy zkoumající objektivní zákonitosti operací (samostatných operací prováděných jednotlivými druhy ozbrojených sil i společných operací několika nebo všech druhů ozbrojených sil) jako určitých jevů války a pracovávající na tomto základě zásady jejich přípravy a vedení různými druhy vojsk a ozbrojených sil. Je nadřazeno taktice.

TAKTIKA je obor vojenské vědy zkoumající objektivní zákonitosti boje jako určitého jevu války a pracovávající na tomto základě zásady jeho přípravy a vedení různými druhy vojsk a druhů ozbrojených sil. Jako obor vojenské vědy je podřazena operačnímu umění.

VOJENSKÉ UMĚNÍ je specifický způsob řešení konkrétních úkolů vyplývajících z požadavků strategie, operačního umění a taktiky.

TAŽENÍ

V podstatě je jím třeba rozumět takovou činnost jedné z válčících stran, která na dané strategické frontě vede k dosažení důležitých dílčích cílů války. Při vymezování pojmu je třeba vycházet z toho, že moderní válka nejenom znamená zapojení maximálních sil zápasících stran, ale i současně je vedena na obrovských prostorech, frontě, jejíž rozsah je dán na začátku války zpravidla rozsahem státních hranic, později výsledkem průběhu bojových akcí. Celkový rozsah této fronty může dosahovat podle zkušeností z minulých válek 3000 až 4000 km a takto vytvořená fronta má název

strategická. Válečnou činnost na těchto rozlehlých prostorech nelze vést současně, a proto je uskutečňována jednotlivými strategickými operacemi, jichž na př. Sovětská armáda v roce 1944 uskutečnila deset (známých deset divíkových úderů) a v roce 1945 šest. Cíle těchto operací prováděných všemi druhy ozbrojených sil a rozsahem nadřazených operacím frontovým (při dělení operací na armádní, frontové a na strategické prováděné silami několika frontů) jsou sjednocovány v rámci jednoho strategického zámyslu, který je vymezován geografickými, vojenskými, politickými a jinými

činiteli. Tito činitelé vedou k rozdělení strategické fronty na několik prostorů — válčíst, na kterých dochází k uskutečňování zpravidla několika strategických operací tvořících součást tažení.

Cílem tohoto tažení může být na př. postupné rozdrčení hlavního uskupení nepřítele, jako tomu bylo v tažení uskutečněném Sovětskou armádou v létě a na podzim roku 1944. Toto tažení zahrnovalo šest velkých strategických operací a jednu malou (desátý úder) a vedlo k postupnému rozdrčení hlavních skupin fašistické koalice, k vyčištění sovětského území, k vyrazení Finska, Rumunska, Bulharska a Maďarska z války a k vytvoření předpokladů pro přenesení války na území nepřítele. V celku trvalo více nežli čtyři měsíce.

Jak vidíme, je tažení pojmově nadřazeno strategickým operacím. A je třeba ještě připomenout, že tažení nemusí být

jenom útočné, že mohou být i tažení obranná, t. j. taková, v jejichž průběhu se provádějí převážně obranné operace a jejichž cílem je získat čas a síly k přechodu do protiútoků a pak k všeobecnému útoku. Příkladem takového obranného tažení je tažení uskutečněné v létě a na podzim roku 1941.

Shrňme-li tedy, co bylo uvedeno, můžeme tažení definovat asi takto:

TAŽENÍ je válečná činnost prováděná v průběhu určitého období války k dosažení jednoho z jejích důležitých cílů, činnost zahrnující jednotným strategickým zámyslem sjednocené strategické operace na válčístích dané strategické fronty a která podstatně mění celkovou strategickou situaci a vzájemný poměr válčících stran.

(Zpracoval

major Jaroslav Vinkler)

Vydává MNO. Řídí redakční rada: Jan Knotek, Ján Lipový, Václav Voneš, Jaromír Vyhnánek, Zdeněk Malý, Ladislav Hálek, Vladimír Diviš, Václav Kukal, Jaroslav Fořt, Karel Rovenský, Josef Slabý, Ludvík Varvařovský, Václav Vitanovský, František Houra, Václav Sadílek, Alois Chládek (redaktor)

Adresa redakce: Redakce časopisu »Vojenská mysl« MNO, Praha. — Vydává MNO v Našem vojsku, vydavatelství, n. p., Praha. — Tiskne Naše vojsko, tiskárna, n. p., provoz, 2.

V roce 1956 vyjde 6 čísel.

Časopis nelze předplácet, přiděluje se jen služběn.